MOTION IN MEDICAL TERMINOLOGY. A CASE STUDY

Simona Nicoleta Staicu, Assist. Prof., PhD, "Victor Babeș" University of Medicine and Pharmacy, Timișoara

Abstract: The terminological research undertaken in our work is a case study emphasizing the extra-domain polysemy of a corpus of selected medical terms frequently used in specialized medical fields. This stylistic approach highlights certain key aspects that define motion in medical language, as they are analysed in a text of larger proportions selected from rheumatology, namely: the degree of occurrence of different terminological units in speech (nominal terminological units being the most frequently used, but also adjectival or verbal units), as well as the frequency of different types of terms according to their medical level of specialization (concept terms vs. lexeme terms).

Keywords: concept-terms, lexeme-terms, occurrence, terminological, units.

Abordând din perspectiva lingvistică relaţiile semantice dintre unităţile terminologice din sfera medicală, trebuie să admitem, asemenea altor cercetători [L'Homme 2000, Bidu-Vrănceanu 2007] existenţa a trei tipuri de polisemie şi în acest domeniu specializat: 1. polisemia unităţilor din interiorul uneia şi aceleiaşi sfere de specializare sau polisemia intradomenială (intradisciplinară); 2. polisemia termenilor din cadrul a două sau mai multe limbaje de specialitate, denumită polisemie interdomenială (interdisciplinară); 3. polisemia lexemelor care funcţionează în cadrul unui anumit limbaj specializat, dar în acelaşi timp, şi la nivelul limbajului comun, sau polisemia extradomenială (extradisciplinară), de care vom ţine seama în cele ce urmează.

1. Analiza semantică a unităţilor terminologice ce denumesc mişcarea

Corpusul de texte supus analizei unităţilor terminologice în această secţiune a lucrării poate fi interpretat, mai ales, prin prisma *relaţiilor semantice* care se evidenţiază la nivelul *polisemiei extradomeniale* (registru medical - registru uzual). Au fost identificate expresii medicale în care apar cuvinte din limbajul comun, dar cu o semnificaţie specifică, precisă, denumind poziţii, simptome, indicaţii terapeutice, cu un grad unic de percepere doar de către specialiştii în reumatologie.

Sintagme ca „*degete în cleşte*", „*degete în ciocan*", „*picior în gheară*", „*picior plat*", „*planşete balansoare*", „*degete în grifă*", „*semnul rindelei*", inserţia tendoanelor „*labei de gâscă*", mişcare de „*sertar*" sunt **metafore** întâlnite în textul analizat şi care pot fi interpretate total greşit de specialişti din alte domenii sau de necunoscători ai limbajului medical.

Pe parcursul analizei au fost identificate numeroase tipuri de mişcări, poziţii, stări, simptome aflate în opoziţie (relaţii de antonimie), ca de exemplu: *flexie ≠ extensie*; *supinaţie ≠ pronaţie*; *abducţie ≠ adducţie*; *eversie ≠ inversie*; *inflamator ≠ antiinflamator*; *contracţie ≠ relaxare*; *rezistenţă ≠ contrarezistenţă*; *urcare ≠ coborâre*; *activ ≠ pasiv*; *inferior ≠ superior*; *intern ≠ extern*.

De cele mai multe ori, două sau mai multe cupluri antonimice se regăsesc în cadrul unei singure fraze:

BDD-V634 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 00:00:51 UTC)

„*Accidentul iniţial lipseşte de cele mai multe ori, blocajele sunt mai rare, fugare, incomplete şi mai dese în extensie, decât în flexie. Durerea este localizată, de obicei, în exterior, dar nu este exclus să fie prezentă şi în zona internă*” [Sîrbu E. 2007: 147].

„ … *mişcări libere de flexie-extensie înainte de a se trece la ortostatism* (…)” [Sîrbu E. 2007: 149].

„ … *mobilizarea propriu-zisă a genunchiului; pasiv-activ sau activ-pasiv; se preferă metoda auto-pasivă prin instalaţii cu scripete* (…)” [Sîrbu E. 2007: 153].

„ … *În decubit dorsal, pacientul efectează*:

- *flexii-extensii ale genunchiului, paralel cu flexia-extensia şoldului*;
- *pedalaj, înainte, înapoi* (…)” [Sîrbu E. 2007: 154].

„ … *se execută exerciţii de contracţie-relaxare*” [Sîrbu E. 2007: 155].

Detalierea unor activităţi specifice este, de asemenea, o proprietate a lexicului medical, de exemplu, denumirile diverselor **mişcări** din kinetoterapie, caracteristice unui organ, ca de exemplu ***policelui***: *flexie, extensie, adducţie, abducţie, circumducţie, opoziţie, prehensiune*, ori specifice ***umărului*** şi ***braţului***: *anteducţie, retroducţie, autoducţie, tracţiuni axiale*, sau ***cotului***: *pronaţie, supinaţie, rotaţie* etc.

Din exemplele extrase se poate observa preponderenţa antonimelor negraduale, folosite în majoritatea textelor medicale pentru a exprima noţiuni opuse, în cazul de faţă, tipuri de mişcări aflate în opoziţie, care nu permit grade intermediare. Relaţiile de sinonimie, în schimb, sunt foarte slab reprezentate în acest tip de text specializat.

În textele inventariate şi analizate de noi în lucrare nu am reperat un discurs alcătuit doar din termeni ultraspecializaţi, **termeni-concept** [Toma 2006: 332-333] ai unui anumit domeniu medical, ci am sesizat circulaţia termenilor în mai multe domenii specializate, chiar şi migrarea lor spre lexicul comun. De exemplu, în fragmentele următoare se observă întrebuinţarea în context a termenilor medicali care denotă un anumit tip de mişcare cu grade diferite de specializare:

„***Poziţia de “cavaler servant”***, *se apleacă corpul pe coapsa ridicată la 90° şi se sprijină mâinile pe sol. Se întinde genunchiul de sprijin şi se execută o balansare care trebuie să întindă psoasiliacul*” [Sîrbu E. 2007: 136].

„*Reechilibrarea sistemului nervos vegetativ – se urmăreşte creşterea* ***tonusului vagal*** *prin diferite posturi: postura de* ***decubit ventral****, cu o pernă sub abdomen (care comprimă plexul celiac) şi care să cifozeze lomba, sau* ***decubit lateral “în cocoş de puşcă”****, presând cu mâinile perna aşezată pe epigastru* (…)” [Sîrbu E. 2007: 133].

Pe parcursul analizei s-a înregistrat un număr mai ridicat de **termeni-lexem** [Toma 2006: 333], intra- şi extradomeniali, cu un grad mai scăzut de specializare, folosiţi în domeniul medical al reumatologiei, dar şi în alte arii medicale, sau în chiar în lexicul comun. Putem afirma că existenţa exclusivă a termenilor-concept în alcătuirea unui text specializat este aproape imposibil de reperat, fiind necesar să se apeleze şi la termeni-lexem, ca liant între mai multe discipline.

Prin analiza descriptiv-lingvistică, a terminologiei, se poate remarca *dinamica termenilor medicali în uzaj*, circuitul lor permanent spre şi din alte sfere de specialitate, cât şi din limbajul uzual [Cabré 1991: 21, 31; Bidu-Vrănceanu 2007: 25-28].

Din exemplele de mai jos se poate observa gradul mai scăzut de codificare al mesajului, acesta putând fi receptat mai uşor chiar de neiniţiaţi ai domeniului, datorită

BDD-V634 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 00:00:51 UTC)

folosirii din abundenţă a termenilor-lexem, pe lângă alţi termeni supraspecializaţi, folosiţi într-un număr mai mic, ca de exemplu termenii medicali specifici domeniului reumatologiei preluaţi din latină:

„***Hallux-valgus*** *este o deformare a piciorului caracterizată prin devierea laterală a degetului mare, asociată cu deviere medială şi subluxaţie a primului metatarsian*” [Sîrbu E. 2007: 162].

„***Hallux rigidus*** *este o deformare a piciorului caracterizată prin flexia articulaţiei IFP, cu orientare înspre în jos a vârfurilor degetelor*” [Sîrbu E. 2007: 162].

„*Piciorul în gheară sau* ***Pes cavus*** *se caracterizează printr-o mărire neobişnuită a arcului longitudinal medial, uneori şi a arcului longitudinal lateral, având ca rezultat scurtarea piciorului*” [Sîrbu E. 2007: 162].

2. Rezultatele extragerii manuale a unităţilor terminologice

Rezultateale extragerii UT din corpusul de texte analizat sunt reprezentate în graficul de mai jos. Astfel, dintr-un număr total de 7709 ocurenţe: **substantivele** reprezintă numărul cel mai mare de 2894 ocurenţe (37,5%), **adjectivele** se situează pe locul doi cu 1331 de ocurenţe (17,3%), urmează **prepoziţiile** cu un număr de 1108 ocurenţe (14,4%), **verbele** - 785 ocurenţe (10,2%), **articolele** - 443 ocurenţe (5,7%), **conjuncţiile** - 411 ocurenţe (5,3%), **adverbele** - 393 ocurenţe (5,1%), **pronumele** - 195 ocurenţe (2,5%), **numeralele** - 135 ocurenţe (1,8%), **siglele**, **simbolurile** - 14 ocurenţe (0,2%).

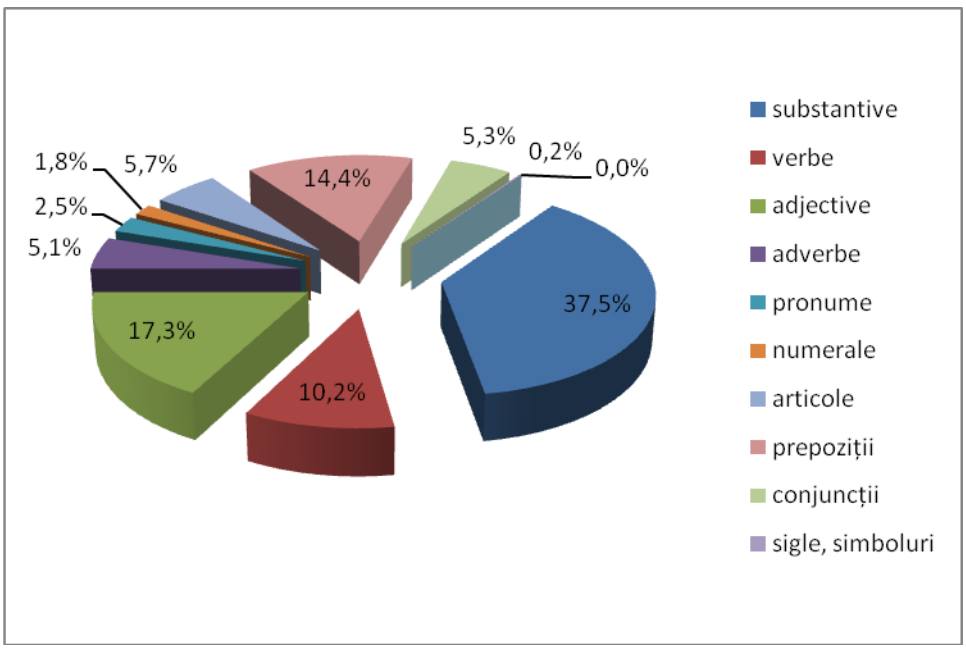

Fig. 1. Indicele de frecvenţă al claselor lexico-gramaticale extrase din corpus

În graficul prezentat se observă preponderenţa substantivelor, dar, totodată şi numărul considerabil de adjective, verbe şi adverbe. Celelalte clase gramaticale, deşi destul de numeroase (prepoziţii, conjuncţii), nu au constituit obiectul nostru de cercetare, nedeterminând caracterul specializat sau nespecializat al unui text.

BDD-V634 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 00:00:51 UTC)

Pentru a ne edifica şi asupra ponderii termenilor medicali într-un text de specialitate, am considerat necesar să stabilim gradul de frecvenţă pentru clasa substantivelor, calculând indicele de frecvenţă după formula lui Noble[1] :

$$\text{i.fr.s.} = \frac{1}{N}\sum_{i=1}^{N} R_s$$

Am considerat i.fr. = indicele de frecvenţă; s = substantivul analizat; N = nr. total de ocurenţe substantive; Rs = nr. ocurenţe termen.

Am calculat, în special, frecvenţa acelor substantive care desemnează MIŞCAREA în două capitole din lucrarea de reumatologie şi recuperare a Elenei Sîrbu, *Kinetoterapia în afecţiunile reumatologice*, Timişoara, Editura Eurobit, 2007.

Am grupat totalul de ocurenţe substantivale (2894) în trei grupe de frecvenţă:

I. G1 = grup de termeni cu un indice de frecvenţă (i. fr.) ridicată, de exemplu:

genunchi (163 oc.) având un i. fr. = 0,05%; mişcare (152 oc.) i. fr. = 0,05%; articulaţie (124 oc.) i. fr. = 0,04%; picior (127 oc.) i. fr. = 0,04%; flexie (117 oc.) i. fr. = 0,04%; extensie (119 oc.) i.fr. = 0,04%; abducţie (92 oc.) i. fr. = 0,03%; adducţie (89 oc.) i. fr. = 0,03%.

II. G2 = grup de termeni cu indice de frecvenţă medie:

decubit (74 oc.) i. fr. = 0,02%; ortostatism (69 oc.) i.fr. = 0,02%; supinaţie (67 oc.) i.fr. = 0,02%; pronaţie (64 oc.) i.fr. = 0,02%; rotaţie (63 oc.) i.fr. = 0,02%; lateralitate (58 oc.) i. fr. = 0,02%; recuperare (44 oc.) i. fr. = 0,01%; tonifiere (36 oc.) i. fr. = 0,01%; mobilitate (32 oc.) i. fr. = 0,01%; stabilitate (31 oc.) i. fr. = 0,01%; instabilitate (29 oc.) i. fr. = 0,01%.

III. G3 = grup de termeni cu indice de frecvenţă mică, din care exemplificăm:

artroză (17 oc.) i. fr. = 0, 005 %; întindere (16 oc.) i. fr. = 0,005%; contracţie (15 oc.) cu un i. fr. = 0, 005 %; poliartrită (14 oc.) i. fr. = 0, 004 %; atrofie (12 oc.) i. fr. = 0, 004 %; elongaţie (9 oc.) i. fr. = 0,003%; entorsă (7 oc.) i. fr. = 0, 002 %; înşurubare (3 oc.) i. fr. = 0, 001 %; redoare (1) i. fr. = 0, 0003 %.

3. Concluzii

Trebuie specificat că acest corpus medical, chiar dacă aparţine specialităţii de reumatologie, asemenea limbajului medical, în ansamblul lui, conţine un lexic hiperspecializat, dar şi numeroase cuvinte din limbajul uzual. Cu toate acestea, din exemplele excerptate din corpus, ajungem la concluzia că acest tip de discurs, deşi înglobează multe cuvinte din limbajul uzual, nu este în totalitate traductibil pentru nespecialiştii domeniului, păstrându-se rigiditatea şi exactitatea informaţiei, caracteristică întregului limbaj medical.

În concluzie se poate afirma că, pe de o parte, un text medical în toată amploarea lui, nu conţine doar unităţi terminologice nominale de strictă referinţă conceptuală, sigle şi alte elemente de limbaj artificial, ci şi alte categorii de clase gramaticale, care fac posibilă discursivitatea lineară a textului de specialitate respectiv, conferind termenilor-concept valenţe comunicaţionale.

[1] Pentru a calcula *indicele de frecvenţă* am apelat la indexul lui Noble, la care, de obicei se recurge pentru stabilirea componentelor semantice [Noble 1952 *apud* Sârbu R. 1977: 81].

BDD-V634 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 00:00:51 UTC)

Bibliografie

Bidu-Vrănceanu, Angela (coord.), Ene, Claudia, Savulescu, Silvia, Toma, Alice, *Lexic comun, lexic specializat*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2002.
Bidu-Vrănceanu, Angela, *Lexicul specializat în mişcare. De la dicţionare la texte*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2007.
Bidu-Vrănceanu, Angela, (coord.): *Terminologie şi terminologii*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2010.
Bidu-Vrănceanu, Angela, *Rolul lingvisticii în terminologie*, în „Terminology and translation studies", Cluj-Napoca, Scientia, 2011, p. 21-36.
Cabré, Maria Teresa, *Terminologie ou terminologies? Spécialité linguistique ou domaine interdisciplinaire*, în „Meta", XXXVI/ 1, 1991.
Cabré, Maria Teresa, *Elements for a theory of terminology: Towards an alternative paradigm* în Terminology vol. 6, nr. 1, 2000, p. 35-57.
Depecker, Loïc, *Le signe entre signifié et concept*, în Béjoint, Henri & Philippe Thoiron, „Le sens en terminologie", Lyon, Presses Universitaires de Lyon, 2000, p. 86-126.
Depecker, L., *Entre signe et concept. Eléments de terminologie générale*, Paris, Presses Sorbonne Nouvelle, 2002.
L'Homme Marie-Claude, *Les enseignements d'un mot polysémique sur les modèles de la terminologie*, în „Cahiers de Grammaire 25, Sémantique et Corpus", 2000, p. 71-91.
L'Homme, Marie Claude, *La terminologie: principes et techniques*, Montréal, Presses de l'Université de Montréal, 2004.
Rusu, Valeriu, *Dicţionar Medical*, Bucureşti, Editura Medicală, 2007.
Sârbu, Richard, *Antonimia lexicală în limba română*, Timişoara, Editura Facla, 1977.
Sârbu, Richard, *Statutul contextual al principalelor categorii semantice*, în vol. „Studiul de limbi şi literaturi moderne", Timişoara, TUT, 1989/1990, p. 89-102.
Sîrbu, Elena, *Kinetoterapia în afecţiunile reumatologice*, Timişoara, Editura Eurobit, 2007.
Toma, Alice, *De la analiza terminologică lexicală la analiza terminologică discursivă. Un exemplu funcţie*, în „Actele Conferinţei Catedrei de limba română, coord. Gabriela Pană Dindelegan", Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2006, p. 329-335.

BDD-V634 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 00:00:51 UTC)